

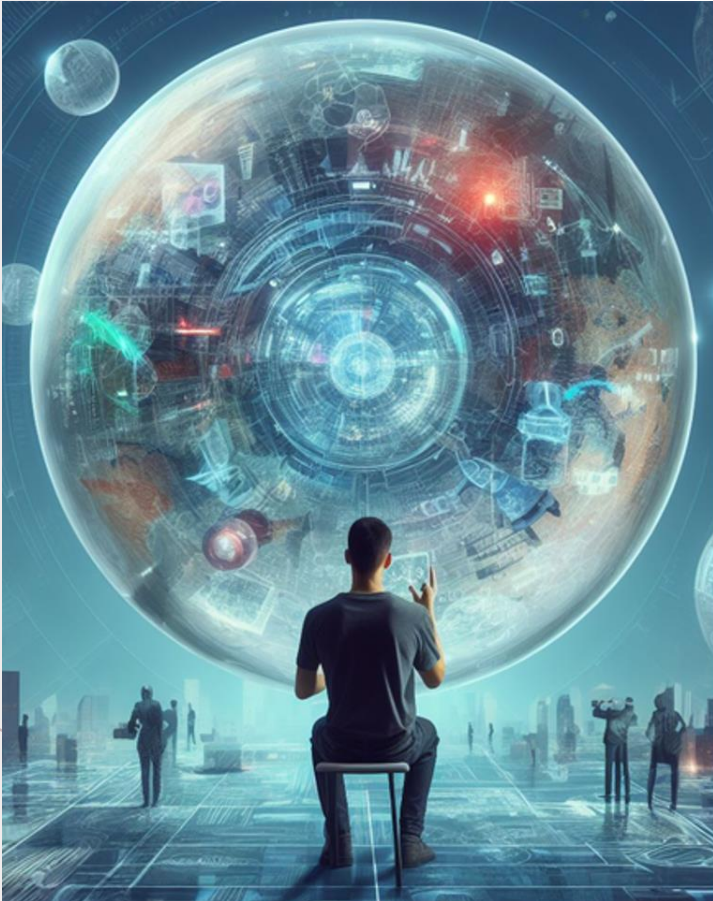

PÄIVI NILIVAARA

MINNA KESTI

*TULEVAISUUS
ON TÄÄLLÄ
-HANKE*

TULEVAISUUS ON TÄÄLLÄ!

Peruskoulut elävät jatkuvassa muutoksessa, ja koulujen johtajilta sekä opettajilta odotetaan kykyä suunnata kehittämistä epävarmassa toimintaympäristössä. Hankkeen tavoitteena oli vahvistaa rehtoreiden, koulujen johtoryhmien ja kehittäjäopettajien tulevaisuustietoista kehittämisotetta ja johtamistaitoa sekä tukea koulujen resilienssiä, yhteisöllisyyttä ja muutokselle avointa toimintakulttuuria.

Koulutus toteutettiin neljästä osiosta koostuvana kokonaisuutena: johtaminen systeemeissä, tulevaisuustietoisuus, yhteisön resilienssi ja yhteisöohjautuvuus sekä Delfoi-paja. Prosessiin sisältyi lähijaksoja, ennakkotehtäviä ja omissa kouluissa toteutettuja harjoituksia.

Hankkeen toteutti Innoline Oy ja sen rahoitti Opetushallitus.

DELFOI-PANEEELI

Delfoita luonnehtii tietämisen intressi ja ihmettely, joka puetaan kysymyksen muotoon. Kysymys viestii "ei tietämisen" - lähtökohdasta, joka on vastakohta kaiken tietämiselle.

Kysymys avaa aktiivisen ajattelun, jota vastauksen kertominen ei välttämättä tee. Kaikkea ei voi tietää mutta kysyä voi. Kysyminen johtaa kummasteluun vaikkapa siitä, mikä voisi olla toisin ja paremmin kuin nyt.

Delfoi-prosessit alkavat avoimesta kysymyksestä tai väitteestä, jota ei voi vain tietämällä ratkaista, koska mahdollisia vastauksia on useita. Delfoin tehtävä on tunnistaa vaihtoehtoja ja käynnistää järkipäätä pohdintaa niiden todennäköisyydestä ja toivottavuudesta.

Hannu Linturi

Delfoi-paneelien yhteenvetoraportti

Tämä raportti kokoaa yhteen kahden delfoi-paneelin tulokset, joissa tarkasteltiin peruskoulun tulevaisuutta vuoteen 2040. Paneelit toteutettiin osana tulevaisuus on täällä -koulutushanketta. Koulutuksen osallistujien kanssa yhteiskehitetyt tulevaisuusteedit kuvasivat mahdollisia kehityskulkuja, joiden todennäköisyyttä ja toivottavuutta panelistit arvioivat. Tulosten avulla voidaan hahmottaa koulun kehittämisen painopisteitä niin kansallisesti kuin yksittäisten koulujen tasolla.

KIELI

Tekoälyn hyödyntäminen käännössovelluksissa nähtiin lähes väistämättömänä kehityskulkuna. Useat vastaajat uskoivat sen helpottavan oppimista ja nopeuttavan maahanmuuttajataustaisten oppilaiden integroitumista. Samalla nousi esiin huoli siitä, että jos kone hoitaa vuorovaikutuksen, oppimisen motivaatio ja kielitaito saattavat jäädä pinnallisiksi. Suurta yksimielisyyttä oli siitä, että suomen kielen ja lukutaidon vahva asema on turvattava myös tulevaisuudessa. Koulujen kehittämisen näkökulmasta tämä merkitsee sitä, että tekoäly voidaan valjastaa tukemaan oppimista, mutta sitä ei voi päästää korvaamaan kielen oppimisen ja ihmisten välisen vuorovaikutuksen ydintä.

ERLARVOISUUS

- Rinnakkaiskoulujärjestelmä, jossa julkisen koulun rinnalla toimii vahva yksityinen ja erikoistunut kouluverkosto, koettiin varsin todennäköiseksi mutta laajasti ei-toivottavaksi kehityskuluksi. Paneeleissa korostui suomalaisen koulutuksen vahvuus: tasa-arvo ja yhtenäinen järjestelmä. Ajatus monipuolisista vaihtoehtoista kiehtoi joitakin, mutta suurin osa näki riskinä koulutuksellisen segregaation ja yhteiskunnallisen yhtenäisyyden rapautumisen. Kehittämishaasteena on estää järjestelmän liiallinen eriytyminen ja turvata laadukas opetus kaikille taustasta riippumatta. Koulujen arjessa tämä merkitsee sitä, että jokainen koulu voi aktiivisesti rakentaa inklusiivisia käytänteitä ja tarjota painotuksia, jotka eivät ole sidottuja perheen varallisuuteen.

OPETTAJUUS

Opettajuuden tulevaisuutta koskevissa kommenteissa korostui optimistinen näkemys ammatin houkuttelevuudesta ja moniammatillisesta yhteistyöstä. Tiimityö ja dialogisuus nähtiin välttämättöminä edellytyksinä koulun uudistumiselle. Suurin erimielisyys liittyi luokanopettajien ja aineenopettajien koulutuksen yhdistämiseen. Osa piti tätä ratkaisuna, joka voisi vahvistaa yhtenäistä opettajuutta, kun taas toiset näkivät sen käytännössä epärealistisena, sillä opettajan työn profiili vaihtelee huomattavasti eri kouluasteilla. Kansallisen tason tehtävänä on varmistaa koulutuksen vetovoima ja riittävä erikoistuminen. Koulujen sisällä voidaan kuitenkin jo nyt vahvistaa yhteisopettajuuden käytäntöjä ja opettajien välistä tiimityötä, joka lisää työn mielekkyyttä ja oppilaiden tukemisen mahdollisuuksia.

JOUSTAVAT RAKENTEET

Yksilölliset oppimispolut ja joustava päättöarviointi saivat paneeleissa paljon kannatusta. Lähes kaikki pitivät niitä toivottavina, mutta näkemykset jakoutuivat todennäköisyyden suhteen. Suurin este on resurssien riittämättömyys. Useat vastaajat painottivat, että arvioinnin on oltava sekä monipuolista että yhdenvertaista. Yksilöllisyys ei saa murentaa yhteistä perustaa, mutta sen avulla tulisi paremmin tunnistaa ja tukea oppilaiden vahvuuksia. Tämä teesi nostaa esiin sekä kansallisen päätöksenteon tarpeen turvata resursseja että yksittäisen koulun mahdollisuuden kehittää monipuolisia arviointimenetelmiä ja joustavia etenemisen tapoja.

KOULUN ROOLI

Koulun tehtävä yhteiskunnan muutosvoimana nähtiin laajalti toivottavana, mutta sen toteuttaminen sai osin epäilevän vastaanoton. Ajatus koulusta alueellisena oppimisen ja innovoinnin keskuksena koettiin arvokkaaksi, mutta samalla todettiin, että resurssien ja rakenteiden puute voi estää sen toteutumisen. Moni painotti, että koulun ydintehtävä on edelleen lasten ja nuorten opetus ja kasvatusta, eikä se voi toimia yrity maailman logiikalla. Yhteistä oli kuitenkin ymmärrys siitä, että koulun on oltava vahvasti yhteydessä ympäröivään yhteisöön ja että yhteistyötä huoltajien ja paikallisten toimijoiden kanssa tulee vahvistaa.

OPPIMINEN

Vuorovaikutus nousi oppimisen tärkeimmäksi elementiksi. Paneeleissa vallitsi yksimielisyys siitä, että kohtaaminen ja läsnäolo ovat välttämättömiä, vaikka teknologiaa hyödynnetään laajasti. Teknologia voi parhaimmillaan vapauttaa aikaa kohtaamiselle, mutta väärin käytettynä se vie sitä pois. Kehittämisen painopisteeksi hahmottui tarve opettajien vahvalle digipedagogiselle osaamiselle, jotta teknologia palvelee opetuksen inhimillisiä päämääriä.

JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Kommenteissa nousi toistuvasti huoli oppimistulosten laskusta ja **tarve osaamistakuulle**, joka varmistaisi, ettei yksikään oppilas etene ilman perustaitojen hallintaa. Lisäksi painotettiin **koulun toimintakulttuurin johtamisen merkitystä**: aikuiset määrittävät rajat ja luovat edellytykset oppimiselle. Useissa kommenteissa nousi esiin **tarve vahvistaa kasvatuksen ja koulutuksen ammattilaisten ääntä tulevaisuuskeskustelussa**.

Delfoi-paneelien perusteella suomalaisen peruskoulun tulevaisuuden kannalta keskeisiä kehittämiskohteita ovat koulutuksellisen **tasa-arvon turvaaminen, opettajankoulutuksen uudistaminen** ja houkuttelevuuden vahvistaminen, arvioinnin monipuolistaminen, resurssien turvaaminen sekä **koulun aseman vahvistaminen yhteisöllisyyden ja vuorovaikutuksen keskuksena**.

Yksittäisen koulun tasolla tämä tarkoittaa käytännössä **dialogisen ja yhteisöllisen toimintakulttuurin vahvistamista**, monipuolisten arviointikäytäntöjen kehittämistä, teknologian tarkoituksenmukaista käyttöä sekä tiivistä yhteistyötä huoltajien ja alueen muiden toimijoiden kanssa. Koulut voivat jo nyt omilla ratkaisullaan rakentaa kulttuuria, jossa oppiminen, hyvinvointi ja vuorovaikutus ovat etusijalla – ja siten osoittaa suuntaa koko järjestelmälle.